

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA: GOD. 100 D. POLUGOD. 50 D.
ČETVRTGOD. 26 D. POJEDINI BROJ 2 D.

Demokracija

Cijonistički centralni organ na engleskom jeziku »The New Judea« objelodanjuje slijedeći članak:

Sa zadovoljstvom se može konstatovati, da se stari ideal demokracije, stavljanje zahtjeva na židovske mase i vjerovanje u nju, u cijonističkim krugovima još uvijek održaje i odlučno brani. Bez ovog ideala izgubili bi se u jednom vrtlogu straha i frakcija, bez ove snage, koja nam osigurava ravnotežu, ne bi imali pravca u našem lijetu. Demokracija dala je cijonizmu univerzalnost njegovih zahtjeva i daje mu još uvijek pravo, da se bori za posjed svake židovske duše. Cijonizam ne znači stranački duh u Israelu. Cijonizam je boreći se Israel, pozvan da pozivlje na službu židovskoj stvari, koja je dalekosežna kao i sam židovski život. Cijonizam nastoji oko židovstva, koje se stvara, koje prelazi preko starih forma i socijalnih konvencija i stvara nove forme. On je slika jednostavne židovske duše, koja trpi, nada se i bori, podliježe i opet ustaje. Cijonizam zahvaća parvenia u njegovoj vili i trgovčiča na ulici, svraća njihovu pozornost na sebe i sili ih, da zauzmu neki unutarnji stav prema stvarima, koje se dođuse ne mogu vidjeti duševnim pogledom individua, koje ali skupnost Israela intuitivno duševno osjeća i štuje i za koje je spremna, da se žrtvuje.

Demokracija je, što cijonizmu daje pokretne snage. Ona prodire duboko u korijenje židovskog bivstvovanja i ne može da prestane djelovati, dokle god živi židovski narod. Ona pronalazi uvijek nova životna vrela, nove snage, nove perspektive. Ona ne može da miruje i uvijek hoće da nadje dodira sa vječnime. U momentima slabosti možda da stvara kompromise, koje onda u slijedećoj perijodi ozdravljenja opet odbacuje. Ona nije vezana uz forme, pa ne može da se trajno veže uz jednu jedinu formu. Vrelo židovskog života sili na stvaranje novih planova, da udovolji novim izgledima i novim mogućnostima. Sa našeg općeg stajališta možda da to izgleda čudnovato, no ne može se historija mjeriti mjerilom jedne generacije. Treba znati gledati u daljine, da se sveže prošlost sa budućnošću.

U dva smjera djeluje demokracija: dok s jedne strane daje prava, s druge strane nalaže odgovornost. Prava, koja imaju Židovi u cijonističkoj organizaciji, neograničena su; podijeljena su otvorenom rukom. No nismo bili toliko uspješni, kad smo htjeli da stvorimo obveze odgovarajuće ovim pravima. Probudili smo židovske duše, dali smo joj sve prednosti

jednog parlamentarnog ustava i općeg prava glasa; no osjeća adekvatne odgovornosti mora da se tek probudi.

Mi posjedujemo u stanovitom smislu ogromnu cijonističku organizaciju: kad bi se zbrojilo sve Židove, koji su u različito vrijeme punili dvorane cijonističkih skupština i kojih su imena još i sada upisana u našim registrima, možda da bi rezultat bio polovina židovske rase. Kadgod je bio kongres, koji je trebao da riješi kakvo prijeporno pitanje, postigli smo broj od jednog milijuna platioca šekela, dok su mnogi daljnji milijuni pratili intenzivno dramatski tok naših vijećanja. Ovi platioci šekela, kojih je interes bio probudjen prijepornim pitanjima, došli su na izbore i izabrali su svoje zastupnike, bili su uzrujani i potišteni, već prema izvještajima o kongresu i — kad je to prošlo — zapali su opet u mrtvilo sa osjećajem, da su učinili sve, što se od njih moglo tražiti. Poslije kongresa povlači se velika masa izbornika sa pozorišta, voli da igra ulogu gledaoca i gleda kako cijonističko vodstvo (njihove mjesne grupe, njihovog zemaljskog saveza i čak svjetske organizacije) i dalje vodi cijonističke poslove. Nemaju osjećaja vlastite i lične odgovornosti.

U mnogim zemljama naši cijonisti, čini se, hoće da i nadalje postoje ovakove prilike. Oni imaju okvir jedne organizacije, odbor na čelu i odbor u mjestu, koji se sastoji od nekoliko ljudi. I svaki puta, kad treba, da se nešto učini za cijonizam, nastoje ove rijetke i čedne sile po svom najboljem znanju, da improviziraju grozničavi pokret i djelatnost i da postignu rezultate.

Ovo stanje ne može da ostane trajno. To je lažna slika jedne organizacije, pa zavarava. Otale činjenica, da se u mnogim zemljama uslijed naglog razvitka Keren Hajesoda moralo stvarati odbore ad hoc i da su svi naponi, da se predobiju široke mase za potpomaganje našeg rada u Palestini, ostali bez željenog rezultata. Trajanje ovog stanja znači, da će cijonistička organizacija prije ili kasnije biti potisnuta sa postavljenog si polja rada, na jedno mnogo uže polje. Ona će, za volju ideala dobivanja »novaca« za uzdržavanje organizacije, morati napustiti ideal predobivanja »ljudi«.

Za vrijeme neka je upozoreno. Hoćemo li da održimo visoki nivo cijonizma prijašnjih vremena, kad se prava dijeliše velikodušno bez obzira na dužnosti, mora da započnemo odgajati sve one, koji uživaju ova prava, da spoznaju odgovornost prema organizaciji. Ne samo jednogodišnjim šekelskim prinosom, već stalnim članskim prinosima, plaćanjem svog po-

reza Keren Hajesodu i neprestanom saradnjom na svim područjima cijonističkog rada treba da cijonisti budu vezani s organizacijom. Time će imati udjela ne samo na pravima, već i u odgovornosti.

Savez općina i Vrhovni Rabinat

Piše: Marthef.

Konfesionalne prilike jugoslavenskih Židova mogu se već danas smatrati »uredjenima«. Prvi je korak ovome redu bio osnutak Saveza Opština. Ovaj je danas doista središte naših bogoštovnih opština. Pače, još i više: on je njihova autonomna vlast. Naročito to vrijedi u pravnom i administrativnom pogledu. Zalosno je jedino okolnost, što — kako dokazuju pojedini slučajevi — svi dijelovi našeg židovskog pučanstva još nisu spoznali važnost Saveza. Drugi dio ovog uredjenja bio je osnutak Saveza Rabinata sa upravom na čelu u instituciji Vrhovnog Rabinata. Ona služi čuvanju naših religioznih interesa i sačinjava sjecište židovske nauke i kulture unutar našeg židovskog pučanstva. Uredjenje Vrhovnog Rabinata osim toga je i politički uspjeh.

Bila bi neopravdana kritika, kad bi ustvrdili, da Savez Opština ili Vrhovni Rabinat ne odgovaraju. Naprotiv. Kod osoba, koje su pozvane, da upravljaju ovim institucijama, vidimo najozbiljnije nastojanje, da u svakom pogledu udovolje stavljenim zadacima. Dosadašnji rezultati rada Vrhovnog Rabinata kao i Saveza Opština zaslužuju priznanje i hvalu. Velečasni vrhovni rabin, g. dr. Isak Alkalaj vrši svoju dužnost osobitom poštivošću i ljubavi. Samoprijegorem i odanosti, on je uvijek spreman, da kolegama i braći pomogne savjetom i činom. A ko jednom promotri komplicirani aparat, koji je zaposlen u Savezu Opština, vidit će, da se tamo radi marljivo i savjesno. U svom generalnom sekretaratu ima on prvorazrednu silu širokog pogleda i plemenite ambicije.

No ipak moramo ustvrditi, da se obje institucije moraju bolje izgraditi, ako ne će da izgube svoju snagu i upliv. Dužnost je i zadaća Glavnog Odbora i pojedinih općina, da se za to pobrinu. Svijest dužnosti i pripadanja pojedinih općina ovim institucijama još je premalo spoznata.

Na prošlom se kongresu Saveza Opština mnogo o tome raspravljalo, kako će se jasno odrediti kompetencije obih institucija. Mislim, da je cijeli problem krivo shvaćen. Trebalo bi se tražiti puta, ne da se odrede kompetencije, već da se one udruže. Isto tako, kako je zadaća svake općine, da uzdržaje svoj vlastiti rabinat, bila bi moralna dužnost Saveza, da uzdržuje instituciju Vrhovnog Rabinata. Kon-

kretno: Uredi Vrhovnog Rabinata i Saveza morali bi se udružili koji tehnički, toli i idealno. Djelovanje Saveza bilo bi onda harmoničnije i savršenije. Savez Opština postao bi onda doista »majka« svih općina. Ne zagovaram ovdje hijerarhiju. Znamo posve dobro, da je židovska religija prava narodna religija i židovska nauka prava narodna nauka. S druge strane jasno je, da se bogošlovne općine ne mogu voditi bez rabina i bez Tore.

Vrhovni Rabinat sa temeljem u Savezu Rabina morao bi postati neposredni sastavni dio Saveza Općina, koji ga ima održavati, s njime zajedno raditi, a statuti Vrhovnog Rabinata morali bi se u tom smislu promijeniti. Za ovu potrebnu preudesu i nadopunu Saveza Opština postoji jedan preduvjet. Mnijenja, koja prevladavaju danas u takozvanim »modernim« općinama o položaju rabina, morala bi se podvrći temeljitoj reviziji. Židovski naučenjaci nikada nisu i ne će biti »personal« općine. Svaka solidarnost općina u ovom pravcu — solidarnost služila bi u ovom slučaju jednoj svrsi — mora da uslijed stvarne nemogućnosti ostane bezuspješna. Ime »rabin« osvojilo je u historiji kulture čitavog svijeta časno mjesto. S pravom se onda traži, da i u našim krugovima židovsko-duševna važnost rabina ostane priznata i ugledna.

Znamo doduše, da životu modernih općina i u ovom pitanju dolazi do izražaja čudoredno oslabljeno galutsko židovstvo. Sve su židovske vrednote u ovim krugovima izgubile dio svojeg sadržaja i važnosti. No danas, u doba židovske regeneracije, treba da i u ovom pravcu nastojimo oko boljitka. Uža veza ili zajedničko udruženje Vrhovnog Rabinata i Saveza Općina svakako bi imalo dobre rezultate. U prenesenom smislu mislim na riječi Theodora Herzla: Tu je zemlja bez naroda, tu narod bez zemlje. Spojeni bili bi onda tijelo i duša. Savez bi odgovarajuće karakteru svojih ciljeva dobio više duševnog i religioznog sadržaja a s druge bi strane nastojanja ove vrste u Savezu imala jaku potporu. I ako ovaj odnošaj u neku muku postoji već i danas, bilo bi ipak potrebno da i u organizaciji dodje više do izražaja i u djelovanju bude jedinstven i harmoničan.

Keren Hajesod i privatna inicijativa

Piše Abraham Goldberg.

Mora se priznati, da su prvi branitelji misli privatne inicijative u našem pokretu bili otvoreni i prikriveni protivnici Keren Hajesoda. Nekoji od njih oštro su pobijali ideju narodnoga kapitala, koji ima da bude temeljenat židovske narodne domovine. Uslijed asociacije ideja postao je izraz »privatna inicijativa« nekom vrsti ratne objave Keren Hajesodu. Ako se netko zauzima za privatnu inicijativu, tad se u krugovima Keren Hajesoda strogo pazi, ne leži li u tome govoru skrivena namjera, da se omalovažuje znamenovanje Keren Hajesoda i time direktno ili indirektno naškodi njegovu uspjehu.

Psihološki je to pojmljivo. Ali za naš pokret je to opasno i kompromitira našu realnu politiku, koju vodimo, ako ovakova pitanja prosudjujemo sa sentimentalnoga ili psihološkoga gledišta.

Neka privrženici Keren Hajesoda ne padaju u ekstrem, jer su prve pristaše privatne inicijative učinili pogrešku time, što su svoju ideju na ekstremni način propagovali na štetu Keren Hajesoda.

Ako želimo, da Keren Hajesod uspije i da zasluži svoje ime — a ja držim, da mi svi to želimo — tad je nužno, da mi u buduću zauzmemo prema privatnoj inicijativi drugi stav no do sad.

Nije dostatno da izjavimo, e nismo protivnici privatne inicijative i da ćemo se naprotiv vrlo veseliti, ako će doći i raditi u zemlji naši industrijalci, kapitaliste i tehničari. Ne će nam pomoći ni tvrdnja, da smo mi oni, koji pomoću Keren Hajesoda pripravljamo tlo za veliki rad privatne inicijative. Ne će biti od koristi ni ona obljubljena krilatica: »Neka samo dođju, vrata su im otvorena«. Ova laissez-faire politika nije u skladu s našim shvaćanjem cionizma i u protuslovlju je s idejom Keren Hajesoda. Ona podjedno dokazuje nedovoljno shvaćanje i iskustvo, kako valja izgraditi nove predjele. Skrivamo pod tim riječima uvjerenje, da ne vjerujemo, da će privatna inicijativa mnogo uraditi i da se u istinu pouzdajemo samo u Keren Hajesod, da će ovu zemlju izgraditi. Ne apeliramo više na pojedinca,

jer ne vjerujemo, da će on moći nešto izgraditi i utječemo se kolektivnoj zajednici, židovstvu.

To je krivo stajalište, jer kraj svih razlika, koje činimo između pojedinca i zajednice, ipak je temeljenat svake zajednice pojedinac. Ako bi u istinu pojedinac Židov bio tako rdav i nepristupačan, onda se ne možemo ni mnogome nadati od zajednice Židova.

Ako je ispravna tvrdnja, da privatna inicijativa ne može mnogo postići bez Keren Hajesoda, tad nije manje ispravno, da i jaki Keren Hajesod ne može mnogo postići, ako ga ne podupire niz radova, koje označujemo s izrazom »privatna inicijativa«.

Keren Hajesod skuplja iznose, koji nisu odviše veliki, ali nisu ni maleni, i dijeli tu svotu na razne stavke. Najveća je među stavkama kolonizacija. Novac, koji nam stoji na raspolaganju za kolonizaciju, dostaje da se tek malen broj kolonista može naseliti. Možda će s vremenom biti moguće taj broj kolonista povećati, ali radikalne promjene ne mogu se na tome području postići.

Razumljivo je stoga, ako zeloti našeg poljoprivrednog rada tvrde, da samo taj rad zajamčuje izgradnju narodne domovine, ali da se mora nešto poduzeti, da predjemo preko ovih uskih granica.

Ali što bi to imalo biti?

Odgovor je jasan: Ako ćemo pored kolonizacije stvoriti industrije, koje bazi- raju na agrikulturi i graditi tvornice konzerva, šećera, tekstila, svila i laboratorija, koji će iskoristiti sve mogućnosti, što ih pruža flora Palestine, tad ćemo lako pedeseterostručiti i kraj sadašnjih mogućnosti Keren Hajesoda našu kolonizaciju. Daljnji odgovor je također jasan: Ako ćemo n. pr. inati uspjeha na području turisticke, moći ćemo uzdržati daljnju klasu zemljoradnika, koji će biti srašteni sa zemljom time, što će se baviti povrćarstvom, peradarstvom, pčelarstvom i svoje produkte prodavati turistima. I to pruža velike mogućnosti za kolonizaciju.

K tome dolazi još jedna okolnost, koju valja posmatrati sa stajališta Keren Hajesoda.

Palestina je zemlja s malom površinom. Znatni dijelovi zemlje nalaze se u

Darujte za halučku farmu

Feuilleton

Šalom Aš:

BOG OSVETE.

(Premijera u narodnom kazalištu u Zagrebu.)

Jankel Šepšović ima u prvom katu dom, ženu i petnajstgodišnju kćerku, a u prizemlju bordel. On zna, da je njegov posao gadan i boji se božje kazne. Ali vjeruje, da će Bog kazniti samo njega i ženu, bivšu bludnicu, dok će kćerka ostati čista, pa će se sretno udati. Da bude još sigurniji, daje napisati toru, pa je smjesti u kćerinoj sobi. Šadhen se već brine, da joj nadje muža, vrijednoga učenjaka, koji će študirati toru, a Jankel će se brinuti za život njihov. I taj sretni dan, kad tora ulazi u kuću, ima da počasti i rabi svojom nazočnošću. Ali rabi mu kvari veselje i tumači, da je naš Bog i Bog osvete, koji ne oprašta ljudskih grijeha.

Sprema se kazna i sve se naglo ruši. Poslovni drug Jankelov ne će da bude više Zuhälter, nego hoće da osnuje vlastiti bordel. Treba da mu pomogne njegova prijateljica, Jankelova bludnica, jer je inače ne će uzeti za ženu. Mora mu naći friške robe, svježega mesa. To njoj nije teško. Znade ona, da Jankelova kći, koja je od roditelja baštinila svu putenost i strast, podržaje ljubav s bludnicom Manjom. Manja ima nad njom beskrajnu vlast. I Manja je odmami iz kuće — u nove prostorije Jankelovoga poslovnoga druga.

Jankel, sumnjičav i pažljiv, budi se u noći, da nadgleda kćer. Nema je! Njegov se svijet ruši. Njegova je nevina, čista djevojica nestala! Majka Sara nije tako obeznanjena. Domišlja se, da je to djelo i njena dobroga prijatelja. Dok Jankel bijesni i luduje, dok se muči i kida, ona sprema plan. Jankel se tad na poziv šadhena, koji mu tumači, da još nije ništa propalo,

da će mu se kćerka ipak dobro udati, samo neka daje koju stotinu rubalja više za miraz, baca u kćerinoj sobi pred torom, personifikacijem Boga i moli milosti. Dogle je Sara dozvala svoga prijatelja, prema kojemu je u posljednje vrijeme bila ohladnula, pa ga opet predobiva za se, i kad mu daje novaca i nakita, on je uza sav otpor ljubavnice, kojoj je obećao ženidbu, vodi u svoje prostorije, da odvede kćerku. Šadhen je u to već doveo oca onoga učenjaka, da sklopi ženidbu s Jankelom. No Jankel se izgubio. Bunca u bolu i gnjevu. Pa kad majka dovede kćerku, koja ne zna, što da mu odgovori na pitanje, je li čista, njegov se svijet srušio. Baca toru na tle, jer to mu više nije Bog. Baca kćerku na tle, jer mu više nije čista djevojica. Baca čitav porodični život na tle, jer taj život više nije tih i čist.

Ideja je ove drame strasti sagrađena iz dva elementa. Jankel Šepšović, vlasnik

rukama felaha, pa ćemo ih teško dobiti. Izvjestan dio zemljišta moći ćemo kupiti od veleposjednika, ali taj ne dostaje za mnogobrojno pučanstvo kraj ekstenzivne kolonizacije. Silom prilika dolazimo do intenzivnog obradivanja tla: moramo se ograničiti na neke specijalne produkte i mnogo raditi za izvoz. Morat ćemo to učiniti, bez obzira na to, je li nam se to dopada, jer geografiju zemlje ne možemo promijeniti. Možda će uspjeti, da ipak dobijemo jedan dio zemljišta od felaha i to baš uslijed našega primjera intenzivne kolonizacije, slijedit će nas naši susjedi i prodat će nam dijelove zemljišta, što ga sad još ekstenzivno obraduju.

Sa svakoga gledišta mora da se pripravimo na intenzivnu kolonizaciju i da radimo za izvoz. To iziskuju tvornice, prometnih sredstava, tehničara, tehničkog znanja i reklame. U kratko: sva iskustva, što ih imade velika industrija, a mi ih nemamo. Naš uspjeh u kolonizaciji, koji je nošen Keren Hajesodom, usko je vezan s uspjehom, što ćemo ga postići u privlačnosti muževa privatne inicijative. Sve to iziskuje pored velikih kapitalija i veliko znanje i iskustvo, što ga mi nemamo.

Ne dostaje da kažemo, mi ćemo naše učiniti, a oni neka dodju i neka učine svoje. Time se na neki način priznaje, da su oni bolji. Jer mi naš rad unapređujemo agitacijom i pospješujemo ga podesnom propagandom, a očekujemo od drugih, da će biti bolji od nas i da će sami doći. U istinu nije tome tako. U istinu, mi ne samo da ne vjerujemo, da su drugi elementi bolji od nas, već da su gori od nas. Mi priznajemo, da veleindustrijalci, kapitaliste, a i srednji stalež, koji je malo bogatiji, nema velik interes za Palestinu i da od njih ne možemo mnogo očekivati. I najednom ta velika dužnost, da će oni sami od sebe doći! Ne vjerujem, da su drugi krugovi mnogo gori, i držim, da se svi krugovi mogu privući na saradnju, ali ne držim, da su oni bolji i da će sami od sebe doći.

Trebamo te krugove za veća poduzeća i što od njih tražimo, to je pionirstvo. Za te krugove treba naročitu intenzivnu agitaciju i to je zadaća Keren Hajesoda. Ako Keren Hajesod sam ne može da osnuje industrije, jer za to nema kapitalija, može za nju provesti agitaciju. Neka stvori in-

stitucije, koje će skupljati podatke, koje će stvoriti kontakt između naše zemlje i muževa stvaranja. Zato on imade sredstava i može to učiniti, jer to mora da je stavka isto tako važna kao sve druge stavke u kolonizaciji.

Prema tome moramo promijeniti i naše lozinke. I u agitaciji za Keren Hajesod moramo s obrane preći na juriš. Jer obično, kad govorimo o Keren Hajesodu pričamo pritajenim glasom, da će Keren Hajesod s vremenom stvoriti bazu za privatnu inicijativu i time se zadovoljavamo. Umjesto da kažemo: Keren Hajesod pozivlje Židovstvo da dade novac za narodne radove, on treba da pozivlje i naše kapitaliste, tehničare, velike i male industrijalce —, u prvome redu među cijonistima —, da dodju svojim novcem, svojim iskustvom, svojom tehnikom i znanjem, da na temelju dosad stvorenoga pospješe daljnju izgradnju. Jer svojim stvarnijem jačaju i bazu.

Istovremeno morali bi preudeliti naš tehnički aparat, našu trgovačku komoru, naš turistički aparat. U izvjesnim krugovima može se provesti drugačija agitacija. Nakon svake velike Keren Hajesod skupštine moraju se održati manje s ljudima, što su kadri da stvaraju, ne sa svrhom, da od njih dobijemo nešto novaca (i to naravno!), već što je važnije, da ih upozorimo na dužnost stvaranja na raznim područjima i da ih pripravimo za te velike zadaće.

Ne daju svi ono za Keren Hajesod, što bi mogli, a niti će svi poći, da putem privatne inicijative rade u Palestini. Mnogi daju za Keren Hajesod, a mnogi će svojim kapitalom raditi u Palestini putem privatne inicijative. Na tom polju morat će raditi privrženici Keren Hajesoda, ako hoće, da Keren Hajesod uspije, bilo u sabiranju novaca, bilo u rezultatima novca, što ga je priveo praktičnom radu u Palestini.

Položaj Židova u Poljskoj

Položaj Židova u Poljskoj u kratko se vrijeme znatno promijenio. **P r a v n o** na bolje, jer su odstranjene glavne nepogodnosti u ustavnoj ravnopravnosti. Uklonjena su caristička ograničenja, omogućeni

Židovski općinski izbori, ukinuta je zabrana hebrejskih škola i društava u Galiciji i u izgledu je ponovno uredjenje Židovskih prava manjine.

No gospodarski položaj Židova u Poljskoj nikada nije bio tako žalostan kao danas. U prvom redu, to je u vezi sa općom gospodarskom krizom u zemlji. Židovi, koji stoje u centru poljskog gospodarskog života, prvi su izvrgnuti svim udarcima. K tome pridolazi još i agrarna porezna politika, koja sve porezne terete države udara na trgovinu i industriju. Tim više, što su pogodjeni većinom Nijemci i Židovi. Nepravедnosti, koje se čine Židovima sa strane komisija za procjenu, ne mogu se ni opisati. Hiljade Židova na ovaj je način uništeno. Monopol duhana, koji je uveden u kongresnoj Poljskoj oduzeo je kruh 20.000 Židovskim porodicama. Jasno je, da u svim ovim praktikama postoji prikrivena antisemitska tendenca. Prešlo se sa političkog na gospodarski antisemitizam sa izričitom namjerom, da se Židovima u Poljskoj život učini nesnosljivim. Tek nedavno izjavio je ministar predsjednik Grabski inozemnim novinarima slijedeće o Židovskom pitanju:

»Židovsko pitanje u Poljskoj je jedno od najkompliciranijih problema. Poljska očekuje, da će jedan dio od ova 2½ milijuna Židova, koji žive u najvećoj bijedi, opet se vratiti u Rusiju, čim tamo opet budu vladale normalnije životne prilike. Iseljenje većeg broja Židova poboljšao bi stanje u Poljskoj, pa bi vlada stoga bila spremna, da selenje olakša«.

Da je ova tvrdnja bila ozbiljno mišljenje, dokazuju najnovije naredbe vlade u stvari iseljenja u Palestinu. Vlada ide tako daleko, da pače i vojno-obvezanim Židovima dozvoljava iseljenje — ako se obvezuju, da se više ne će vratiti u Poljsku. Doista iseljenje u Palestinu raste od mjeseca u mjesec. Ono je zahvatilo slojeve, koji su od cijonizma uvijek daleko bili. Može se reći, da se ne pretjeruje, da se znatan dio poljskih Židova ozbiljno bavi namjerom iseljenja u Palestinu.

Propadanju na polju privrede slijedilo je propadanje na duševnom. Školstvo stagnira, potražnja za literaturom posvećena je prestala. Teška borba opstanka opet je u Židovskoj ulici i ubija sva du-

bordela, muž bivše bludnice i otac kćerke, koju hoće da očuva čistom; on, koji zna, da će ga stići kazna, ali koji hoće da osveta božja stigne samo njega i ženu, samo grješnike, a da mu kćerka ostane neokaljana poput idola, on nosi u sebi tragediju. Bog zaista kažnjava samo njega, a onda on sam vuče sve za sobom, on sam tjera kćerku u propast, on sam ruši dom.

U njemu je samome konflikt. Ne nastaje konflikt zbog toga, što Jankel Šepšović živi dvostrukim životom — jednim gore, u domu, u porodici, gdje ima da vlada tišina i čistoća, mir i sreća, a drugim dolje, u poslu, u bordelu, gdje se lome životi bludnica i bivaju burne, tragične scene. Koliko li imade ljudi, što žive takvim dvostrukim životom, jednim u zvanju, nečasnom ili napola časnom, ali svagda malo okaljanom, a drugim u domu, koji treba da bude čist i netaknut. Ali to mogu samo ljudi, puni duboke vjere. Oni drugi mora

da se slome. Njima ulica mora da prodre u dom, da unese blato i raskida sreću.

Jankel Šepšović nema vjere. On zna, da imade Bog. Ali on lično nije s Bogom nikako svezan. On ga ne osjeća. I to ne zato, što je zao i okaljan, nego naprotiv: on je zao i okaljan, jer ne osjeća Boga. On se boji Boga, crnoga usuda, koji kažnjava i osvećuje zlo. Ali on je sagradio idol: taj Bog ne smije da kazni ono, što je Jankelu sveto, ne smije da mu se osveti na kćerci Rivkeli. I Bog i kćerka nijesu za njega živa, posebna bića, nego idoli. U životnom sistemu Jankelovom Bog ima samo jedan zadatak: da očuva njegov zemaljski idol, kćerino djevičanstvo, a ono je za njega samo put gore svijetlu i dobroti. I samo dotle, dok Bog i kći vrše svoj zadatak, ima im mjesta u njegovu životu; čim se njegov sistem srušio, ruši i idole, baca ih s prijestolja, na koje ih je bio postavio.

Jankel je Šepšović sebi sagradio idole

s jasno određenim zadacima, a kad mu se čini, da ih oni ne mogu izvršiti, ruši idole i propada s njima.

Prema toj ideji nije konflikt drame u pitanju Boga osvete i ljubavi, nego u pitanju Boga i idola, u pitanju, daje li Jankel Bogu drugo značenje osim čuvanja kćeri i kćerki pravo na njen život. Jankel Šepšović ne bori se s Bogom, on se bori sa samim sobom i u toj borbi propada. On je jedini nosilac tragedije u drami. On se jedini bori. Sva su druga lica samo potrebna štafaža. Zbog toga i ne znamo, kakav je odnošaj majke i kćerke. Zbog toga ljubav Rivkele i Manje nije naglašena: ona je povod za tragediju Jankela Šepšovića, a ne smije se izvrnuti u posebnu tragediju Rivkelinu. Zbog toga čitava scena u bordelu, gdje upoznajemo nekoliko bludničkih tipova, ima samo da zadrži radnju, da se odmori živci, da uzduh ne bude previše ispunjen eksplozivom. Sva su lica

ševna pregnuća. Svagdje vidimo propadanje.

Sada je jedna delegacija, kojoj su pripadali poslanici Farbstein i rabin Brod, bila kod ministra unutarnjih poslova Hübnera i pritužila se, što je varšavski vojvoda primio rezolucije nekih korporacija, prema kojima se sajmovi, u gradovima gdje su Židovi, imaju umjesto radnim danom održavati subotom. Delegacija upozorila je ministra na opasnost, koja time prijete Židovima u ekonomskom i vjerskom pogledu, pa je on obećao, da će stvar istražiti i uvažiti opravdane zahtjeve Židova.

Iz židovskog i cionističkog svijeta

M. Scheinkin. 3. o m. stradao je prigodom jednog sudara gradske željeznice u Chicagu, poznati cionista i član cionističke egzekutive, dr. M. Scheinkin. Kod sudara je bilo 10 mrtvih i 31 ranjen. Tijelo dra Scheinkina prevest će se u Palestinu.

Menahem Mendel Scheinkin već je u svojoj mladosti živo sudjelovao u pokretu Hoveve-Cijon. Kao rabin u židovskoj općini Balta u Podoliji razvio je veliku propagandu za ideju židovskog renesansnog pokreta. Nakon kratkog vremena napustio je svoje rabinsko mjesto i posvetio se učiteljskom zvanju. Osnovao je prve moderne škole u Podoliji. Kao povjerenik Odesa-odbora za unapređenje židovske kolonizacije u Palestini uputio se devedesetih godina u Erec Israel, gdje je za veće grupe ruskih Židova kupio zemljišta. Nakon svog povratka iz Palestine u Rusiju propovovao je židovsko područje i propagirao ideju židovske kolonizacije u Palestini. Organizovao je veće grupe, koje su se onda pod njegovim vodstvom uputile u Palestinu i kupile zemljišta. Mnoge kolonije njemu imaju zahvaliti svoj opstanak. Posljednje godine proveo je Scheinkin u Palestini, gdje je osnovao mnoga društva za kupnju zemljišta. Osobito uspješno bilo je njegovo djelovanje u društvu Geula, putem kojeg je kupljeno mnogo zemljišta. Kad je buknuo rat putovao je više puta u Ameriku i tamo u židovskim krugovima propagirao izgradnju Palestine i osnovao društva za kupnju zemljišta. Godine 1919. do 1922. stajao je na čelu imigracionog departementa u Palestini, pa je i na ovom polju rada postigao lijepih uspjeha. Njemu je uspjelo, da organizuje židovske obrtnike u Palestini i u ove svrhe osnovao kreditno društvo. Poslije 13. kongresa opet je Scheinkin pošao u Ameriku, gdje je djelovao za P. L. D. C. U njemu gubimo jednu požrtvovnu i vrsnu silu, koja na dosadašnjim uspjesima kolonizacije ima velik udio.

Otvorenje Keren-Hajesod kampanje u Engleskoj. Govor Weizmanna. Kako javlja I. T. A. iz Londona, otvorio je predsjednik Weizmann, koji se

netom vratio iz Palestine, jednim velikim mitingom kampanju Keren Hajesoda u Engleskoj. Ovom su mitingu poslali pozdrave lord Robert Cecil, Sir Wyndham Deedes i lord Palmoor.

Dr. Weizmann razložio je u velikom govoru slijedeće: Kolonizacija sama po sebi težak je problem; još teže je ali kolonizacija Židova u Palestini. Opisuje na to sve teške okolnosti kolonizacije i naglašava, da se je ipak iskristalizovao ljudski materijal, koji je dorasao provedbi pionirskog rada u zemlji, koja je tako teška kao Palestina. Troškovi za naseljenje jedne porodice iznašaju danas oko 1000 funti. Pri tome kolonista mora, da sam stvara svoj život i razvija se bez daljnje pomoći, tako da, u određeno vrijeme može da otplati, što mu se uzajmilo. Usporedimo li naše troškove s onima u Kanadi i Kaliforniji, oni su povoljni. Upozorava na brz razvitak Tel-Aviva, Haife i Tiberiasa, kao i na brz porast broja useljenika od 1923.-24.

Ako se pita je li Palestina može da primi 1500 imigranata mjesečno, sada je prerano dati konačni odgovor. Ali, dosadašnji su imigranti svi posjedovali nešto kapitala, a posljedica je toga, da se industrija brzo počela razvijati.

Politički položaj u svakom pogledu zadovoljava. Život, naročito odnošaj između Židova i Arapa svakim danom postaje normalniji. Teški problemi još nijesu riješeni, ali sa pomošću i razumom poiaako se odstranjuju poteškoće.

Nakon Weizmannovog govora primljena je rezolucija, kojom se pozivlju Židovi Engleske, da se okupe na radu za Keren Hajesod. Na samoj skupštini sabrano je 3400 funti.

Palestina pred Savezom Naroda. Egzekutiva palestinsko-arapskog kongresa predala je permanentnoj komisiji Saveza Naroda memorandum, kojim oštro protestira protiv cionističkih nastojanja i politike židovske narodne domaje u Palestini. Memorandum zahtjeva, da Savez Naroda napusti ovu politiku i postavi u Palestini narodnu vladu. Arapsko i židovsko pučanstvo neka u ovoj vladi bude zastupano u omjeru broja pučanstva.

Konac debate o izvještaju Sir Herbert Samuela bila je 30. oktobra. On je svoj izvještaj još nadopunio informacijama o školama, hebrejskom jeziku u javnom životu, o radnim prilikama, o zdravstvu i budžetu. Komisija zahvalja je Herbert Samuelu za informacije, koje je dao tokom tri dana rasprava. Ona se je uvjerila, da administracija Palestine treba da se bori protiv osobitih poteškoća.

Iza toga protokoliran je gore spomenuti arapski memorandum. Predsjednik komisije marquis Theodor primjetio je u pogledu memorandumu, da je komisija stvorena sa svrhom, da se brine oko primjene mandatskih propisa, kako ih je formuliralo Vijeće Saveza Naroda. Riješenje pitanja, je li ovaj propis mandata saglasan sa duhom i tekstom člana 22. statuta Saveza Naroda, ne spada u kompetenciju komisije.

Herbert Samuel oputovao je iz Ženeve u Palestinu. Za njegova odsustva upravljao je guverner Jerusolima general Storrs njegovim poslovima, pošto je stalni zamjenik Sir Herbert Samuela bolestan.

Prilikom zasjedanja komisije bili su u Ženevi i zastupnici Agudas Israel, Jakob Rosenheim i Sally Guggenheim, da čuvaju interese njihove organizacije. Imali su odlučni razgovor sa Herbert Samuelom i odlučujućim osobama komisije.

Borba Jewsekcije protiv cionizma. U zadnjem smo broju izvjestili o borbi između židovske komunističke Jewsekcije protiv cionističko-socijalističke stranke. Čini se, da su pozivi ove stranke ipak djelovali na židovsko pučanstvo, jer Jewsekcija nalazi za potrebno, da se u svojim novinama i časopisima bavi problemima, koje je nabacila cionistička stranka. S druge strane nastoje sada židovski komunisti, da akcijama, koje do sada nisu provodjale, izadju na susret židovskom pučanstvu.

Jedan od vodja »Jewsekcije« Činerinsky, zahtjeva u jednom članku u »Emesu«, da se protiv cionista i cionističkih socijalista oštro istupi, jer razvijaju sve veću i veću aktivnost. On piše: Dok se rusko-ukrajinska kontrarevolucija temeljito uništita, ostala je židovska buržujska kontrarevolucija u svom cionističkom krilu pošteđjena. Cionistička stranka u Sovjet-uniji nije zabranjena. Doduše su u zadnje vrijeme uapšeni mnogi cionisti, ali to je još bilo preblago.« Nadalje kaže, da je sigurno, da je cilj cionističkih akcija, da stvori kontakt sa inozemnom kontrarevolucijom. Jewsekcija treba da povede oštru borbu protiv cionizma i cionistička se organizacija mora službeno proglasiti legalnom.

Izbori za židovsku bogoštovnu općinu u Beču. U nedelju izabrano je novo predstojništvo za naredne četiri godine. Glasalo je oko 40% birača, a predano je 14.865 glasova. Od toga dobile su »Vereinigte jüdische Parteien« 11.205, socijalisti 2266, religiozni blok 943 i udruženje Ahdut 451 glasova. Prema tome je rezultat slijedeći: Vereinigte jüdische Parteien 28 mandata, religiozni blok 11 mandata, Socijalističko udruženje 5 mandata, Ahdut 1 mandat.

Plan socijalnih demokrata, da usvoje općinu, razbio se. Precjenjivali su svoj utpiv. Premda su imali sve prednosti, kao jaku materijalnu pomoć u stranci, veliki izborni aparat i školovane agitatore, postigli su tek 5 mandata, što je ujedno granica za budućnost.

Izabrani su od »Vereinigte jüdische Parteien«: Prof. Alois Pick (Union), dr. Jakob Arnstein (Union), nadsavjetnik Robert Stricker (cionista), savjetnik W. Kempler (Union), advokat dr. D. Friedmann (cionista), veletrgovac S. Kauders (Union), odvjetnik dr. Josef Ticho (Union), gradski vijećnik dr. L. Plaschkes (cionista), direktor dr. H. Oppenheim (Union), trgovac W. Pappenheim (Aguda), odvjetnik dr. J. Löwenherz (cionista), komerc. savj. M. Reif (Union), prdk. R. Bettelheim (Union), odvjetnik dr. J. Ehrlich (cionista), dvorski savj. dr. W. Hertzke (Union), komerc. savj. M. Markus (cionista), veleindustrijalac S. Bondi (Aguda), trgovac E. Engel (Union), direktor S. Epler (cionista), trg. Isidor Schwarz (Union), med. savj. dr. J. Deutsch (Aguda), arhit. dr. A. Karplus (cionista), Kot. savj. E. Hofmann (Union), trg. David Dohar (Union), dr. med. Izidor Klaber

tek zupci, koji zahvaćaju u kotač, što ga tjera samo Jankel Šepšović.

Dabome time i drama gubi života. Mnogi su momenti dosta slabi, prerazvučeni, blijedi. I mora da igra bude strastvena; oduhovljena i putena mora da iskače pred nas, kako bi iz ove drame, u kojoj slabe strane gotovo prevladavaju, stvorila snažnu cjelinu.

Zagrebačka izvedba nije nas mogla zadovoljiti. Njene su greške: krivo shvatanje ideje i loše izradjeni momenti. Prema zagrebačkoj izvedbi Rivkela zaista pada i onaj duševni konflikt Jankela Šepšovića biva grubo materijaliziran, a mjesto problema: živi Bog, kojemu se potpuno podajemo, te živa kćerka, koju slijepo ljubimo ili idoli, koje smo sagradili, da pune mjesto u našem životnom sistemu, naglašava se problem: osveta ili praštanje. A pojedinosti su bile preoštro izvedene i to, tako, da mnoge sporedne scene dobi-

vaju glavnu notu, dok neki od sporednih momenata, koji su mogli (a prema zagrebačkoj izvedbi upravo i morali) dobiti jači akcent (na pr. odnošaj majke i kćeri i uopće cijela figura majke), ostadoše ne izradjeni.

Prema tim greškama ne broji toliko ona jedna, koja se vanjski mnogo teže opazila, a to je, da stvar nije imala ništa židovsko. Čak i nežidovske su kritike (koje, mimogred spomenuto, vrlo dolično primiše komad) zabilježile taj potpuni nedostatak židovskoga akcenta. Sijaset vanjskih pogriješaka (slika u sobi; prosljaci, što gologlavi piju rakiju, tales bez cica; tora iz drveta, na rabijevoj glavi neki burnus!) sjećali su uvijek iznova na ono, što se i bez toga osjećalo: da je režija mjesto židovskoga komada izvela njegovu karikaturu. Pa ni gosp. Papić (Jankel) nije mogao da prikaže Židova, i kad je bio najvjerniji, onda je igrao Kir

Janju. Samo gosp. Grünhutu je donekle uspjelo, da izradi ulogu šadhena. Ostali su se uzalud trudili (ako su se uopće trudili), da dadu nešta židovsko. Napose to vrijedi za gdju. Vavru (žena Jankelova) i gosp. Badalića (Zuhälter), koji su karikirali — gdja. Vavra svojim nepodnošljivim izgovorom, za koji jedan kritik veli, da ga ima samo u nekih »srbijanskih Jevrejki«, a g. Badalić još nepodnošljivim mahanjem ruku. Kao da je to dosta, da se prikaže Židova!

Uostalom dosta je kriv i prevod, koji nikako nije mogao da pokaže onaj židovski »Stimmungsgehalt«. Već to nam se ne čini zgodnim, da se mjesto »Židov« kaže »Jevrej«, jer to u nas budi posve drugi osjećaj.

Ne treba spomenuti, da je kod toga komada publika bila preko 90% židovska.

(cijonista), kom. savj. Bernhard Buchwald (Union), tvorničar Oskar Goldschmied (cijonista), trg. A. Breuner (Union). Od socijalista: dr. E. Bader, G. Moritz, dr. R. Glanz, K. Pick, S. Meister. Od religioznog bloka (mizrahi): Jakob März, Jakob Pinkas. Od Ahduta: Meschulem Scharfstein. Prema tome ima u predsjedništvu 10 cijonista, a njima se moraju pribrojiti i mizrahi sa svoja dva zastupnika.

Ludendorfiova armijska zapovjed. »Chemnitzer Volkstimme« objelodanjuje dokumente, koje sadržavaju jednu armijsku zapovjed frontnog svenjemačkog saveza, koji je osnovao Ludendorff, a zave se »pukovnika Arminius«. U ovoj se zapovijedi propisuje vojnička oprema pripadnika saveza. Svaka kompanija ima da sastavi spisak Židova, vodja lijevih stranaka i redaktora ljevičarskih novina, koji bi u slučaju potrebe došli u obzir za taoce.

Antisemitski izgredi u Budimpešti. 5. novembra u jutro odigrali su se na Terezijinom Ringu u Budimpešti antisemitski izgredi. Jedna grupa desno radikalnih studenata zabavljala se time, da je oko 2 sata po ponoći gurala prolaznike, koji su imali židovski izgled sa pločnika na cestu. Više židovskih prolaznika, koji su išli kući bili su insultirani, ako nisu udovoljili zahtjevu studenata, da se legitimiraju. Na čošku Andrassyeve ulice skupilo se mnogo svijeta i nekoliko kočijaša nastupili su protiv studenata. Jedan slušač veterinarske akademije dobio je udarac sa drškom od biča preko čela, našto je izvadio revolver, koji su mu ali oduzeli stigli stražari. Pet junaka noćnog škandala htjeli su, uočivši prijeteće držanje svijeta, pobjeći, no to je u onoj gomili bilo nemoguće. Sva petorica uapšeni su. Jedan židovski trgovac imenom Fürst ozlijeđen je dosta teško jednim udarcem nogom u trbuh. Nadničar Josef Boros, jedan kršćanin, dobio je od studenata strašan udarac bokserom u lice. I u Duhanskoj ulici provocirali su kršćansko-nacionalni studenti kravale, koje je ali policija brzo dokončala.

Za židovski konzervatorij u Palestini. Bečki profesor pjevanja Artur Wolf poduzeo je veliku akciju, da glazbenu školu »Sulamita« u Tel-Avivu proširi i pretvori u konzervatorij. Sada je izdan poziv, da se sakupe potrebna sredstva. Potpisali su ga najvidljiviji bečki književnici i umjetnici: dr. O. Abeles, Richard Beer-Hoffmann, prof. Leon Keilner, Feliks Salten, dr. S. Frankfurter i t. d.

Državni poslanik rabin Kornfeld vraća se svom zvanju. Rabin Kornfeld, koji se nedavno zahvalio na službi poslanika Sjedinjenih Država Sjeverne Amerike u Perziji, stigao je ovih dana na »Leviantanu« u New York. Prije tri godine njega je predsjednik Harding imenovao poslanikom za Perziju. U Teheranu on se često zauzeo za Židove, kad su bili u opasnosti, pa su ga oni nazvali novim Mordehajom. On je sada primio mjesto propovjednika u Collingwood-Avenus hramu u Toledo u državi Ohio.

Dom za židovske bjegunce u Mexiku. Uredjenje jednog doma za imigrante u Mexiku po loži B'ne B'rit, prvi je korak za sistematsku pripomoć židovskim bjeguncima, koji onamo dolaze u sve većem broju. Sada židovsko pučanstvo u Mexiku broji 10.000 duša, od kojih je velik dio novopridošli bjegunci bez doma i veza. Novouređeni dom ima nekoliko spavaonica, kupaonicu, restauraciju i školu. Jedan ured nastoj da useljenike uposl u industriji.

Židovski student zastupnik Amerike na Cambridge univerzitetu. Josef Levinson, židovski student prava na George-Washington univerzitetu izabran je jednim od tri Debatera, koji će ovaj univerzitet zastupati u disputaciji sa Cambridge-univerzitetom. Obzirom na veliki broj kandidata, izbor se ima smatrati osobitom časti. George-Washington univerzitet ima 5000 slušača.

400.000 dolara za Ješive. I. F. A. javlja iz New Yorka i Nadrabin Palestine A. I. Kuk i nadrabin Scharpira iz Litavske, koji su već nekoliko mjeseci u Americi, namakli su kampanjom Zentral-Relief-Komite-a 400.000 dolara za religiozne visoke škole (Ješivot) u Palestini i Evropi.

INSTRUKCIJA.

Sveučilištarac, odličan instruktor, podučavao bi gimnazijalca ili realca iz svih predmeta. Govorim osim hrvatskog još njemački i magjarski. Ponude molim slati u upravu »Židova« pod »Z«.

Iz Palestine

Arapi i 2. novembra. Arapska egzekutiva izdala je proklamaciju na Arape u zemlji, u kojoj nalaže za 2. novembra generalni štrajk. Palestinski Arapi pozvani su, da se sakupe u džamijama i crkvama, da tamo prime rezoluciju, kojom će se zatražiti povlačenje Balfourove deklaracije, kao i privole za osnivanje židovske narodne domaje. Ova bi se rezolucija imala poslati brzojavno u Ženevu, gdje je zasijedala komisija mandata.

Općenito ova parola nije poslušana. Arapski dućani bili su po čitavoj zemlji otvoreni. Nigdje nije bilo smetanja mira, samo u starom gradu Jerusolima bili su zatvoreni dućani.

Palestinsko-arapska legija protiv Vahabita. Prema vijestima arapskog dnevnika »Lisan el Arab« u samom Nablusu prijavilo se 150 Arapa za dobrovoljačku legiju, koja se ima boriti za Hašimite protiv Vahabita.

Radništvo i Pika. Društvo Pika koje je tek nedavno osnovao u svrhu kolonizacije baron Edmund de Rothschild, otputilo je 100 židovskih radnika, koji su bili zaposleni kod sušenja močvare Kabara, i ako je dalje zaposleno 450 arapskih radnika. Među radnicima, i među onima, koji su još i dalje zaposleni kod Pika-e, vlada veliko uzrujanje zbog toga i sada je proklamiran protestni štrajk. Štrajkaši postigli su, da se morao zatvoriti tehnički ured u Zihron Jakovu. Vodje radničke organizacije uputili su se u Haifu, da pregovaraju sa Pikom.

Usiškin na povratku u Jerusolimu. Ovih dana vratio se Usiškin u Jerusolim. Na stanici bio je dočekan od zastupnika raznih židovskih institucija. Poslije dvodnevnog boravka u Jerusolimu uputit će se Usiškin u Tel Aviv, da se neko vrijeme odmori od napora putovanja.

Usiškin posjetio je 13 zemalja, koje su se obvezale na kontigenat od 220.000 funti.

Populariziranje putovanja u Palestinu. Komisija Keren Kajemeta u Engleskoj učinila je važan korak za popularizaciju palestinskih putovanja Židova u galutu time, što je odredila premiju za jednog od svake stotine sabirača za fond, koji sakupe najmanje 25 funti. Nagradjeni moći će besplatno putovati u Palestinu. Ne bude li koji nagradjeni mogao putovati, pristoji mu pravo, da to prenese na jednog haluca. Iznos od 25 funti može da se namakne na koji bilo način, koji se sada upotrebljava u propagandi. Velika Britanija i Irska obvezale su se, da će namaknuti 25.000 funti u godini 5685.

Polovina palestinske žetve duhana dolazi sa židovskih plantaža. Prema službenim podacima određeno je od ovogodišnje žetve duhana u Palestini cca 1140 tona za eksport. Od toga je 900 tona turski a 240 baladi (tuzemni) duhan. Gospodarski departement bavi se sada predradnjama za pošiljke pokusnih listova na britska i kontinentalna tržišta. Čim to dozvole vremenske prilike, pošiljke će otići. Polovina duhana producirana je u židovskim kolonijama.

Udovica i kćerka Maksa Nordaua o spomeniku našeg umrlog vodje u Tel Avivu. Prilikom putovanja u Evropu posjetio je gradonačelnik Tel Aviva g. Disengoff, gdje Nordau i njenu kćerku u Parizu i pričao im o osnutku i razvitku gradskih četvrti Tel Aviva: »Nordia« i »Tel Nordia«. Gđa Nordau i njena kćerka pokazale su mnogo interesa za ove žive spomenike. Nakon svog povratka g. Disengoff poslao je njima album fotografija novog predjela grada. Na to su obje dame upravile gradonačelniku slijedeći dopis:

»Od srca Vam hvala na pažljivosti, kojom ste nam iskazali time, što ste nam poslali fotografije Tel Aviva, gdje je ime našeg poštovnog i velikog muža i oca i njegovih otaca ovjekovječeno kućama, ulicama i vrtovima. Njegov je posljednji san bio, da ode onamo, da sam vidi njemu toliko draga mjesta, gdje su Židovi, oduševljeni njegovom naukom i djelima stvorili novi život na ruševinama stare Judeje. Nije mu bilo sudjeno, da stupi na ono sveto tlo, no mi se nadamo, da ćemo to još vidjeti. Hoćemo, da Vam izrekemo, koliki nam je interes na palestinskom djelu i njegovoj budućnosti.«

Nova banka u Palestini. U Haifu je osnovana nova banka pod imenom Palestine Mercantile Bank Ltd. Temeljni kapital iznaša 25.000 funti u dionicama po 1 funtu. Dva stalna ravnatelja su: g. Sol. Cohen, prijašnji provinc. potpredsjednik engleske cijonističke federacije i g. David Simbler, prijašnji član Zionist Central Council. u Liverpoolu.

Iz Jugoslavije

U sjednica Radnoga Odbora. U sjednici od 7. o. mj., kojoj je kao gost pribivao i g. dr. Aleksander Licht, čitaju se dopisi inž. Zaloscera i dra Friedmanna, iz kojih doznajemo, da usprkos zaključka direktorija nije Hanhala Keren Kajemet Lejisrael u Jerusolimu provela kupnju zemljišta u Tire. Zaključeno je, da se Hanhala najenergичnije pozove, da smjesta realizira kupnju.

U nastavku sjednice, dne 9. o. mj. čita se dopis upravljem na Hanhalu Keren Kajemeta, Egzekutivu i druge cijonističke institucije u smislu zaključka prošle sjednice.

U sjednici od 12. o. mj. čitaju se dopisi M. Dohanya i dra Popsa glede održanja jednog mitinga u Subotici, zatim novi izvještaj inž. Zaloscera, iz kojeg se vidi, koliko su potrebne bile mjere zaključene u sjednici R. O. te je zaključeno predložiti cijeli materijal Saveznom Odboru, koji će održati svoju sjednicu dne 30. novembra i 1. decembra o. g. u Brodu na Savi. Iza toga izvješćuje dr. Singer opširno o rezultatu njegova i dra Steina putovanja u Sarajevo glede intenziviranja rada za Keren Kajemet i druge cijonističke zadaće, te ističe, da će Sarajevo sigurno u buduće pokazati povoljne rezultate. I njegov posjet u Zenici, gdje je proveo akciju za osnutak halučke farme imao je povoljan uspjeh. Radni Odbor primio je izvještaj sa zahvalom do znanja. Konačno kooptiran je u Radni Odbor g. Cvi Rothmüller kao zastupnik Saveza židovskih omladinskih udruženja na mjesto g. Ottona Rechnitzera, koji je svoj mandat položio usljed vršenja vojne dužnosti.

Povjerenicima Keren Kajemet Lejisraela! Malo je blagdano toliko skopčano s radom za Keren Kajemet Lejisrael kao baš Hanuka. Od prvoga dana svoga opstanka K. K. L. je te dane iskoristio za velike akcije. U svakome se mjestu, već prema mogućnostima, priredila Makabejska svečanost, sijelo ili zabava u korist Keren Kajemeta.

Upravljamo s toga na sve povjerenike apel, da svagdje nastoje povesti na Hanuku veliku sabirnu akciju, koja bi svojim rezultatom odgovarala našim dužnostima i potrebama. Uvažite, da je to u ovom četvrgodištu jedina velika akcija, koja ima da služi namicanju kontingenta. Dosad većina mjesta uopće još nije započela s radom, a do konca decembra treba da osiguramo četvrtinu našega kontingenta. Stoga valja svom ozbiljnošću i energijom pristupiti radu. Naročito treba u danima Hanuke, da se svagdje ispražnjuju škrabice i smjeste nove ondje, gdje ih još nema.

O našem maru i predanosti stvari zavisić će rezultat sabirnoga rada. Stoga svaki na posao!

Uprava Keren Kajemet Lejisrael.

Za halučku farmu: Dr. Braco Poljokan, Sarajevo, darovao je za jugoslavensku halučku farmu Din. 2000.—

Udova Vilima Mayera, Zagreb, darovala je Din. 300.—

Osim toga stigli su neki manji iznosi.

Sarajevo. U nedjelju, dne 1. ov. mj. boravili su u Sarajevu izaslanici R. O. gg. dr. Stein i dr. Singer, te su održali konferenciju s članovima S. O. i mjesnom cijonističkom organizacijom. Konferenciju otvorio je potpredsjednik Saveza g. nadrabin dr. Moric Levi, te razložio važnost ovoga sastanka, koji ima da služi intenziviranju cijonističkega rada u Sarajevu. Nakon razlaganja dra Steina i dra Singera razvila se odušja debata, naročito glede rada za Keren Kajemet, u koju će svrhu upravitelj Keren Kajemeta sazvati konferenciju svih sarajevskih društava.

U srijedu, dne 4. ov. mj. održala se u velikoj dvorani »Židovskoga Doma« konferencija svih sarajevskih društava, kojoj je prisustvovalo 70 osoba. Predsjednik mjesne cijonističke organizacije g. dr. S. Atijas pozdravio je prisutne, a naročito upravitelja K. K. L. dra Singera, te u kratko razložio svrhu ovoga sastanka. Dr. Singer u odušjem govoru prikazuje zadaće K. K. L. i dosadašnje njegove uspjehe, a zatim se bavi metodama rada za K. K. L. te izražuje uvjerenje, da će sarajevsko židovstvo namaknuti propisani mu kontigent saradnjom svih židovskih institucija. Dr. Vita Kajon u lijepome govoru ističe dužnost svih Židova da učestvuju u radu, za Keren Kajemet, koji stvara djela trajne vrednote, koja će služiti ne samo obnovi židovske zemlje, već i obnovi duše židovskoga čovjeka, te apelira na sva društva, da preuzmu na sebe namaknuće jed-

noga dijela kontingenta. U istom smislu govorio je i zastupnik aškenaske općine g. Bernardo Klein, koji ukazuje na važnost ove institucije i na potrebu što izdašnije potpore od cjelokupnoga židovskoga građanstva. U debati učestvovali su: gđja Ilka Böhm, dr. Jakob Kajon, dr. Vita Kajon i dr. Singer, koji javlja, da je primio od »Jevrejskoga kluba« u Sarajevu dopis, u kojemu klub javlja, da je preuzeo da namakne kontingent od najmanje 15 hiljada dinara godišnje. Konačno zaključeno je, da predstavnici korporacija na prvoj odborskoj sjednici saopće rezultat ove konferencije i da donesu zaključke glede preuzimanja kontingenta. Za konačno riješenje ovoga pitanja izabran je ad hoc odbor, u koji su ušli: Ilka Böhm, gg. Bernardo Klein, dr. Pinto, dr. Vita Kajon, Isak Altarac i Jakob Maestro. S nekoliko riječi zahvale svima učesnicima zaključena je ova konferencija, koja će sigurno doprinijeti intenziviranju rada K. K. L. u Sarajevu i osigurati namaknuće kontingenta.

Zenica. U nedjelju stigao je ovamo tajnik Saveza cionista g. dr. Alfred Singer, te je na večer istoga dana održao konferenciju s odborom Židovskog nacionalnog društva, u kojoj je prikazao stanje cionističkog pokreta i naše aktuelne zadaće, naročito akciju za osnutak halučke farme. U ponedjeljak na večer priredio je Židovsko nacionalno društvo javno predavanje, u kojem je dr. Singer govorio o dužnostima židovskog naroda prema obnovnome djelu u Erec Jisraelu i toplim riječima apelirao na prisutne, da dadu svoj obol za osnutak naše halučke farme. Iza toga razvila se živahna debata, u kojoj je predavač odgovarao na stavljena mu pitanja. Za farmu sakupljen je lijep iznos.

Ljudevit Altmann. U petak 7. o. mj. preminuo je u Bjelovaru g. Ljudevit Altmann. U njemu naš sumišljenik dr. Edmund Altmann oplakuje oca. Njemu i ostaloj porodici iskreno saučestuje. Pokojniku laka zemlja.

Josefa Bauer. Doznajemo iz Broda na Savi, da je tamo 7. ov. mj. preminula gđja Josefa Bauer rođjena Mahler, sestra našeg sumišljenika g. Huga Mahlera. Ožalošćenoj porodici izričemo naše najtoplije saučestuje. Zihrona Letova.

Ka Kongresu židovskih ženskih udruženja u Beogradu. U zadnjem broju donijeli smo izvještaj o ovom Kongresu, koji je osnovao Savez svih ženskih židovskih udruženja, pa nema sumnje, da će djelovanje ujedinjenih društava u Savezu biti znatno uspješnije i da će tek Savez omogućiti, da naša ženska društva, koja su se sad većinom utrošila u sitnom lokalnom radu, stvore velike i trajne institucije, koje će poslužiti židovstvu cijele Kraljevine. Tim nas više čudi, da su se zagrebačka

židovska ženska udruženja apstinirala i nisu našla potrebnim, da šalju svoje delegate na kongres. Židovska javnost ima interesa da saznade, koji su razlozi sklonili ova društva, da nisu pošla na Kongres i stupila u Savez židovskih ženskih udruženja, pa se nadamo, da ćemo doskora dobiti zatraženi odgovor.

Karlovac. Dne 26. oktobra o. g. održana je redovita glavna skupština M. C. O. Karlovac, koju otvara predsjednik g. Ing. Filip Heksch, te se nakon čitanja izvještaja (tajnika, blagajnika, povjerenika za K. K. L.) prelazi na izbor novoga odbora, nakon što je podijeljen apsolutorij i primljena demisija staroga odbora. U novi odbor ušla su slijedeća gg.: Dr. Milan Beck, Hinko Brauner, Ernest Eisler, Aleksander Eisler, Josip Glück, Ing. Filip Heksch, Gustav Herrstein, Eugen Herrstein, David Meisl, Djuka Reiner, Josip Rendeli, Geza Schlossberg, Hinko Singer i Samuel Weinberger. Na konstituirajućoj sjednici odbora izabran je predsjednikom g. Samuel Weinberger, podpredsjednicima gg. Josip Rendeli i David Meisl, tajnikom g. Eugen Herrstein, blagajnikom g. Hinko Brauner, povjerenicima za K. K. L. gg. Geza Schlossberg i Hinko Singer. Od važnijih zaključaka red. glavne skupštine spominjemo onaj, kojim je zaključeno, da se provede akcija oko samoporezovanja cjelokupnog članstva u korist K. K. L.

Izraelska ferijalna kolonija u Zagrebu, koja uz velike izdatke uzdržaje ferijalni dom u Crikvenici priređuje dne 7. decembra u 11 sati prije podne u Music Hallu dobrotvornu akademiju sa biranim rasporedom. Sudjeluju naši domaći umjetnici. Raspored bit će objavljen kasnije.

Hebrejski jezik. Cvi Rothmüller počinje kurz iz hebrejskoga jezika za naprednije. Treba znati barem binjan kal. Čitat će se po svoj prilici iz-Brešit (I. knjiga Mojsijina) pripovijest o Josefu, članci iz koje hrestomanije (Halašon, Prakim rišonim ili Lašon vasefer), gramatika i pismene vježbe. Prijave prima pismeno Cvi Rothmüller, Palmotićeva 17a i usmeno Regina Perera, menza. Početak u ponedjeljak 17. novembra u 6½ u Talmud-tori.

»Judeja«, Zagreb. U subotu dne 8. o. mj. održano je prvo ovogodišnje redovito sjelo »Judeje«. Aktuelna tema održanog predavanja »Političko stanje cionizma nakon izbora u Engleskoj i položaj na bliskom istoku« privukla je veliki broj članstva i gostiju te izazvala živahnu diskusiju. Predavač hav. Joel Rosenberger, stud. iur., razloživši pojedine važne događaje u svjetskoj politici osobito engleske izbore i abdikaciju kralja od Hedžasa iznio je posljedice tih događaja za naš pokret i Palestinu. Ispad engleskih izbora, t. j.

besprimjerna pobjeda konzervativaca ne može nikako promijeniti politiku mandatorne vlasti. U vrlo interesantnoj diskusiji o tim pitanjima sudjelovali su sa strane gostiju kolege M. Delić i S. Politzer, a od naših članova haverim Cvi Rothmüller, Moše Schweiger i Aleksa Sonnenfeld.

IZ RADNOG ODBORA SAVEZA ŽIDOVSKIH OMLADINSKIH UDRUŽENJA KRALJEVINE SHS (Zagreb, Ilica 31, III. kat).

Vjesnik S. Ž. O. U. je izišao pa je razaslan saveznom udruženjima, grupama i članovima-pojedincima (u mjestima gdje nema sav. udruženja ni grupe). Ako ga koje savezno udruženje nije primilo, neka odmah reklamira, jer je ovaj broj veoma važan.

Iz financijskog referata. Upozoravaju se sva savezna udruženja, grupe i pojedinci, koji doznaju novac Savezu, da na samom uplatnom listu tačno naznače u koju svrhu novac šalju, kako bi se izbjeglo zabunama i kasnijim reklamacijama. Isto tako neka se ne upotrebljavaju uplatni listovi »Gideona«, kada se novac doznaju Savezu i obratno, jer ovaj način doznake novaca dovodi veoma lahko do komplikacija, koje daju povoda nepotrebnom dopisivanju i dangubi. — Ovime se ponovno pozivaju svi savezni članovi, da svoja dugovanja prema Savezu čim prije podmire, jer je već dovoljno naglašavano, da Savezu trebaju novčana sredstva za izdavanje saveznih edicija. Vjesnika i t. d., te sada stoji do odziva saveznih članova, da li će se moći sa izdavanjem Vjesnika, edicija i t. d. nastaviti.

»BJALIKOVU VEČER«

Mjesno Vodstvo Zagrebačke Židovske Omladine, priređuje u četvrtak 20. tek. mjeseca

- sa slijedećim programom:
1. Hajim Nahman Bjalik, govori haver Cvi Rothmüller.
  2. H. N. Bjalik: Pjesme, čita haver Gaci Feller.
  3. H. N. Bjalik: Pjesme, čita haver Zlatan Albahari.

Svrha priredbe je propaganda medju omladinom za što intenzivniji rad, pa se mole svi omladinci-ke da je u što većem broju posjete. Sva udruženja, sekcije i grupe moraju prisustvovati ovoj priredbi. Početak u pol 9 sati na večer u Židovskoj školi, Palmotićeva ulica broj 16.

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda (Keren kajemet lejisrael) Izkaz darova broj 3. za vrijeme od 1. do 13. novembra 1924.

OPCI DAROVI.

Beograd: Berta Trajer 25.—, Rob. Bararon 20.—	
	45.—
Virovitica: L. Schwarz i L. Fischer kao Hasan Maftir	56.—
Zenica: Oskar Rössler, Zagreb, 30.—, Rifka Salom 15.—	45.—
	<hr/>
	146.—

ŠKRABICE.

Sisak:	64.75
Novi Sad:	696.75
Ludbreg: Samuel Weiss 10.—, Mavro Appler 30.—, Makso Scheyer 37.75, Jakob Schlesinger 104.50, Samuel Rosenberger 27.—, Ignac Weinrebe 35.25, Ignac Gross 37.25, Mavro Sattler 118.50, Karolina Scheyer 62.50, Sal. Weinrebe 71.25, Artur Scheyer 28.—, dr. Oto Splegler 36.25, dr. Leon Schlesinger 30.—	628.25
Zagreb: dr. Žiga Bril	210.—
Bjelovar: Žiga Altmann 31.10, Lav Beck 11.50, Hugo Fürst 14.68, Ljudevit Fuchs 13.50, Ljudevit	

Grün 13.13, Lav Hirschl 10.—, Gize'a Hirschl 5.50, D. Hernstein 50.—, Bern. Kraus 18.10, Emil Kraut 10.25, Marko Pollak 1.26, Ernest Pollak 10.—, Oskar Rosenberg 52.—, M. Somogyi 10.—, Prof. R. Šaj 26.30, Sam. Stern 2.—, J. Ungar 15.— i 1 franak, Drag. Weiss 60.35, M. Wolkeufeld 26.50, R. Weber 10.25, J. Weber 18.25	399.67
	<hr/>
	1999.42

MASLINE.

Mitrovica: Prigodom godišnjice smrti havera B. Krausa otvorila je omladina na njegovo ime vrt te sabrala tom prilikom za 6 maslina. — Omladina daruje umjesto vjenca pok. Benjaminu Fleischmannu u vrt B. Krausa 2 m.

Pakrac: Irma Mašansker na ime pok. Sal. Mašanskera

480.—
50.—

TORA DAROVI.

Križevci: Sal. Pollak 100.—, Alex. Goldschmiedt 200.—, Drag. Hirschl, Zagreb 100.—, Hinko Schwarz 10.—, Vilko Schwarz 100.—, Da-

vid Goldberger 50.—, Robert Schwarz 50.—, Mavro Deutsch 50.—, Marko Deutsch 50.—, Vilko Goldberger 50.—, Lavoslav Schwarz 50.—, Branko Grosman 25.—, Zvonko Schwarz 25.— 950.—

Travnik: Dr. Leon Schönfeld 30.—
Mitrovica: Julius Pollak 25.—

Stari Bečej: Šandor Béier 100.—, Bernat Brandeis 50.—, Ladislav Darvas 30.—, Bela Feher 150.—, Dr. Feuer 30.—, Josef Giesskann 50.—, Karl Giesskann 5.—, Leopold Herzog 5.—, Isidor Hubert 100.—, Julius Hubert 10.—, Moric Jakobović 5.—, dr. Jakovčić 10.—, Eugen Jakobović 10, Eugeen Klein 50, B. Klein 5, A. Levai 50, dr. A. Nagy 120, Johann Nagy 10, Stefan Nagy 10, Frajnjo Roth 5.—, Eugen Rosenberg 50.—, Ladislav Schönaug 10.—, Rudolf Spitzer 100.—, Bela Stern 10.—, Ferdinand Steiner 50.—, Adolf Vertes 100.—, Ladislav Weinberger 100.—, Albert Weiss 20.—

1245.—
Zenica: Rafael S. Levi 20.—, Sam. Trinki 50.—, Rafael S. Trinki 20.—, Moric Montilja 5.—, Moric Trinki 10.—, 105.—

Bjelovar: Lav Hirschl 200.—, Lav. Beck 100.—, Natan Steiner 50.—, Slavko Wolf 50.—, Hinko

Anhalzer 50.—, Drag. Grünhut 50.—, A. Grdnberger 25.—, M. Wolkenfeld 25.— 550.—

2905.—

DAROVİ ZEMLJE.

Beograd: Za prodane Herzl diplome: Berta Trajer i Rašela Alfandari 975.—, Rebeka Bararon 450.—, Bojana Anaf 125.—, Berta Konfino 50.— 1600

Ogulin: Za prodane Herzl diplome: Hugo Mieznar 25.—, I. Gerger 25.—, Ing. Reich 25.—, Oskar Zimmermann 25.—, Dori Zimmermann 25.—, Sali Zimmermann 25.—, David Zimmermann 25.—, Leo Zimmermann 25.— 200.—

Travnik: po 30: Sara I. Konforti; po 20: Blanka Konfort, Sara M. Konfort, Tiđa Salom; po 12: Klara Salom, Majka Salom, Rifka Atias, Rahela Konfort; po 10: Rifka Finci, Gracia Salom, Flora Salom, Bukica Montiljo, Blanka Salom, Vida Levi, Rahela Atias, Estera Papo, Hana Salom, Sara Salom, Luna Konforti, Sara Albinum, Hana Altarac, Sara Atias, Maria Rosenzweig, Flora Pinto, Klara Pinto; po 8: Jeti Schnetrepel, Toni Weiser, Flora Albinum; po 5: Flora Kalderon, Berta Spiegel; po 4: Estera Alkalay, Rifka Fürsetzer, Dora Altarac 354.—

Novi Sad: Ignac Ziegler, Gradačac 100.—, F. R. Löwy, Warnsdorf 200.—, Gijula Frankl prig. Brit Mila u kući Szekely 100.—, Prigodom zaručka u kući dr. Ignac Balazs i Benő Forgacs daruju: dr. Arpad Kovacs 100.—, dr. Simon Stefan 100.—, Benő Forgacs 100.—, Ferenc Forgacs 200.—, Gijura Forgacs 100.—, M. Balazs 30.—, dr. Ignac Balazs 500.— 1530.—

Rogatica: Prigodom vjenčanja Klarice Altarac iz Vlasenice sa Leonom Levijem iz Sarajeva sabrano 100.—

Štip: Društvo „Mikve Israel“ sabralo 1500.—

Sarajevo: Jevrejski klub á conto kontingenta 1010.—

Zagreb: Prigodom proslave Balfourove deklaracije Ž. N. D. sabrano 650.—, — dr. Drago Rosenberg na ime Adolfa Lichta za telefonsku nuspostaju 100.—, Šandor Schneller Ozmi umjesto provizije 100.— 850.—

Višegrad: Aron Altarac prigodom svoga vjenčanja 100.—

7244.—

PREGLED.

Iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije 4493.67
Iz Bosne 1714.—
Iz Vojvodine 3471.75
Iz Srbije 3145.—

12824.42

Od 1. oktobra do 13. novembra unišilo sveukupno dinara 39.481.42.

Otvorenje

כשר — restauracije „KARMEL“
u prostorijama prijašnje restauracije Andžela, **Petrinska ulica 26.**

Solidna i dobra podvorba, vazda svježa i dobra kuhinja.

Abonenti dobivaju popust.

Za obilnu posjetu moli

Restauracija „KARMEL“

Našim pretplatnicima

VEĆ SMO U ZADNJEM KVARTALU OVOGA GODIŠTA, A JOŠ UVIJEK MNOGI PRETPLATNICI NISU NAMIRILI SVOJU PRETPLATU. UMOLJAVAMO SVE NASE PRIJATELJE, DA NAM SMJESTA POŠALJU ZAOSTALU PRETPLATU, DA UPRAVA LISTA UZMOGNE UDOVOLJITI SVIM SVOJIM OBVEZAMA.

PORED TOGA UMOLJAVAMO SVE SUMISLJENIKE, DA SVAKOM ZGODOM NASTOJE NAČI NOVIH PRETPLATNIKA, KAKO BI NAS LIST DOISTA PRODRO U SVE ŽIDOVSKE KUĆE.

UPRAVA »Ž I D O V A«.

Traži se

NAUČNIKA

za trgovinu mješovitom robom.
Reflektanti neka se jave kod
ŽIGE SCHIDLOF, Gora

PRICHE ZA ŽIDOVSKU DJECU.

Uprava Keren Kajemet LejIsrael u Zagrebu izdala je ovu knjigu, koja je pored lijepoga sadržaja i vrlo lijepo opremljena. Knjiga se može dobiti kod uprave uz CIJENU OD DIN 25.—. Pošto zalihā nije velika, upozorujemo reflektante, da odmah naruče ovu knjigu, jer se kasnije narudžbe ne će moći uvažiti.

Mirko Weiss
M kaim rska cesta 45.
K esarska industrija
i k parstvo

Veliki izbor nadgrobnih spomenika iz mramora, švedskog i šleskog granita izvadja sve u klesarski i kiparski obrt spadajuće poslove kao izradba

Mramornih ploča
za gradnje i pekćiva.
Osobito umjerene cijene

Posite radi njihovih mnogih prednosti

Kaučuk pete i potplate.

STAKLANA

BRAĆA GROSS
ILICA 84. Z A G R E B Telefon 12-27.

Veletrgovina stakla porculana i kuhinjskog pribora.

Najjeftinije vrelo za nabavu:

- Svih vrsti stakla
- Porculana
- Svjetiljaka
- Ogledala
- Okvira
- Staklenih ploča
- Raznog kuhinjskog pribora

NA MALO I VELIKO

Najveći izbor letvica za okvire.

Vlastita radiona okvira za slike i ogledala.

„M A C H E R“

Agentura za prodaju kuća i zemljišta.
Berislavićeva 4. - ZAGREB - Telefon 16-67.

Industrijalci, Banke-Bankari, Dioničarska društva, Amerikanci, advokati, lekari, senzali, trgovci, veliki i mali posjednici najprije, najlakše, najbrže, najjeftinije, najuspješnije možete kupiti-prodati kuće, vile, vinograde, gradilišta zemljišta, veleposjede, ako se obratite na opšte sa svog dobrog glasa poznatu koncesioniranu i sudbeno protokoliranu tvrtku „MACHER“

Klubgarniture počam od 800 D
Sve popravke

„E TERNA“, Fuhrmann i drug,
ZAGREB, Samostonska ul. 1.

Židovi Jugoslavije!
Darujte obilne priloge
za osnutak jugoslaven-
ske halučke farme u
Erec Israelu!

Centralna Banka za Trgovinu, Obrt i Industriju d. d.

Zagreb

Jelačićev trg broj 4 (vlastita palača)
Dionička glavica: Din. 80,000.000.—
Brzjavi: Centrobanka.

Telef.: Devizni odio: 3-07, 10-77, 13-33;
noćna služba: 7-78; mjenjačnica: 5-56;
kućna cen.: 2-85, 7-13, 7-96, 11-94, i 12-23.

Podružnine: Brod n/S., Djakovo, Ivanec, Karlovac, Klanjec, Krapina, Koprivnica, Maribor, Novi-Sad, Požega, Ruma, Varaždin i Vel. Trgovište. — Afilirani zavodi: u svim većim trgovačkim središtima Jugoslavije — Izravne veze: sa prvorazrednim bankama u cijeloj Europi i Americi.

Prima uloške na knjižice i na tekući račun uz najkulantniji kamatnjak — Eskomptira mjenice i devize — Financira i osniva obrtnička, trgovačka i industrijalna poduzeća — Kupuje i prodaje valute, devize vrijednosne papire. — Burzovne naloge obavlja kulantno i točno — Izdaje čekove i kreditna pisma, te obavlja isplate na temelju akreditiva na sva tu- i inozemna mjesta.

P A M U K A. ROMANO M O L I N O

sve vrsti i
u svim brojevima
Žuti — bijeli — farbani
Brzjavi: DIANA Telefon broj 23-66

ZAGREB,

Boškovićeve ulica broj 15

žutica platno

šifoni

vata (za poplune)

Tražite li elegantne cipele

za jesen i zimu, izvolite razgledati naše izloge i uvjerit ćete se o **jeftine cijene!**

ŠANDOR EBENŠPANGER

Skladište cipela

Ilica 2

**Gumene pete i
Gumene potplate**

jeftinije i trajnije su nego od kože! Najbolja zaštita protiv vlage i zime!

„MIRIS“

tvornica običnog i
toaletnog sapuna
Bjelovar

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugali i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Brnovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-85

Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu — zavod za posudjivanje nepremovnih pojava

**J. B. SOELLNERS Nachf. A. G.
REISSZEU FABRIK
NÜRNBERG**

Glavno zastupstvo za kraljevinu S. H. S.

Dioničarsko društvo

„**MERKUR**“

veletrgovina i konfekcija papira

ZAGREB, Ilica 31. Telef. 17-93.

Prva hrvatska veletrgovina željezne i
željezne robe

Ferdo Hirschl k. d.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279

Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevnih potrebitina. Solidna roba, brza posluga, cijene umjerene.

Wiener Bank-Verein

Hrvatska podružnica Zagreb

Juišićeva ul. 22

Brzjavi: BANKVEREIN

Obavlja sve bankovne transakcije

Prva banatska fabrika makarona i testa
a. d. Veliki Bečkerek. (Banat)

Telefon 271-272

Brzjavi: Makaroni

nudja svoje nadasve dobre vrsti tjesta iz garantovane čiste banatske krupice (gries) po napuljskom sistemu uz najpovoljnije cijene.

Naročito preporuča
košer šel pesah

fabrikate, koji se proizvadjaju po nadzoru bečkerečkog nadbiskupa
Glavno zastupstvo za Zagreb

Makso Weiss